

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

“Vastaus haasteeseen?”

Kestävän kulutuksen ja tuotannon ohjelmat Suomessa ja maailmalla

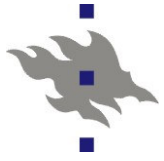
Annukka Berg

Helsingin yliopisto

Materiaalivirrat ja kulutus

- kestävän kehityksen uudet haasteet

Lahti 27.11.2007

Kestävä kulutus ja tuotanto (SCP) kansainvälisellä tasolla

■ **Johannesburg (2002)**

- “10-vuotinen kestävää kulutusta ja tuotantoa koskeva puiteohjelma”

■ **Marrakesh-prosessi (2003 -)**

- Asiantuntijatapaamisia ja ohjelmia
- 7 työryhmää
- Yhteistyö kehityskysymyksissä

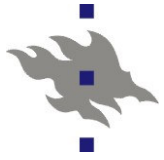
■ **YK:n CSD 2010-2011**

Arvioita kansainvälisestä prosessista

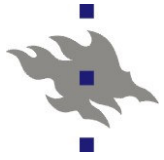
- Prosessi OK, mutta **konkretiaa** tarvitaan
- SCP:n **määrittelyyn** panostettava
- **Alueellisiin eroihin** lisää huomiota
- Lisää **työryhmiä**
- Nyt **toimintasuunnitelmia**, myöhemmin arviointia ja **seurantaa**
- 10 vuotinen puiteohjelma voisi olla **kansainvälinen sopimus**

(UNEP & CSCCP 2006)

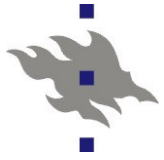
EU:n SCP-toimintasuunnitelma

- Ensimmäinen kommenttiversio (kesä 2007)
  - **Innovaatioiden** edistäminen
  - Paremmat **tuotteet**
  - Puhdas ja tehokas **tuotanto**
  - Fiksumpi **kulutus**
  - Globaalit **markkinat**

- Kritiikkiä (ANPED 2007)
  - Määrälliset **vähennystavoitteet** puuttuvat
  - **Määriteltävä** keinot ja toimeenpano
  - Keskeyttävä **ruokaan, asumiseen ja liikenteeseen**
  - SCP-toimintasuunnitelmien teko pakolliseksi

Kansalliset SCP-ohjelmat

- Useimmilla mailla **alaan liittyvää politiikkaa** esim. energian ja veden käytön tehokkuuteen ja jätteiden kierrätykseen liittyen

- **Yli 20 maalla** kansallisia SCP-ohjelmia
  - **Euroopassa:** Suomi, Ruotsi, Iso-Britannia, Tsekki, Ranska, Belgia, Unkari
  - **Muualla:** Etiopia, Mauritius, Jamaika, Argentiina, Japani, Thaimaa, Indonesia
  - Vrt. **2002** SCP-ohjelmia oli **0 kpl**

- UNEPiltä **ohjeet** SCP-ohjelman tekoon

Suomen SCP-ohjelma

- **KULTU-ohjelma** (2005): “Vähemmästä enemmän ja paremmin”
- **93 ehdotusta**
  - Materiaalitehokkuuden **palvelukeskus**
  - Sektorikohtainen **vuoropuhelu** materiaali- ja energiatehokkuudesta
  - Pitkän aikavälin **taloudelliset ohjauskeinot**
  - Kestävät **julkiset hankinnat**
  - Kasvatus, **koulutus, tutkimus & ohjauskeinot**

Ruotsin SCP-ohjelma

- **“Tänk om!”** (2005)
  - Keskittyy kuluttajiin
- **17 uutta ehdotusta**
  - **Luomua 25 %** julkisesta ruuan kulutuksesta
  - **Rakennusten energiatehokkuudesta** säännöksiä
  - **Kotitalouksien kestäväen kulutuksen foorumi**

→ Ohjelmasta tulossa uusi versio

Iso-Britannian SCP-ohjelma

- **“Changing Patterns”** (2003) ja **“One Planet Economy”** (2005)
- Yhteensä **32 ehdotusta**
  - **Kestävän suunnittelun foorumi**
  - **Yhteispilotteja** tiettyjen sektoreiden/tuotteiden kanssa
  - Taloudellisia ohjauskeinoja **jätteen** hallintaan

Minkälaisia edelläkävijä-ohjelmat ovat?

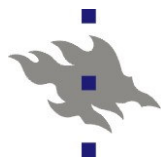
■ Suositut periaatteita

- Elinkaariajattelu
- Yhteistyö markkinoiden kanssa
- Keskeisten toimijoiden osallistaminen

■ Innovatiivisia ehdotuksia

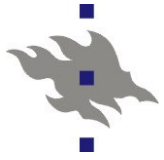
■ Ei (vielä) “täysimittaisia” ohjelmia

- Esim. KULTU:n haasteina priorisoinnin, aikataulujen, rahoituksen ja määrällisten tavoitteiden puute (Ilomäki & Hildén 2005)

Eroja: Ohjelmien teemat ja toimijat

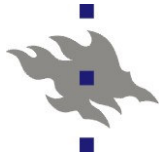
Maat	Ohjelman kohdennus	Tärkeimmät toimijat ohjelman toteutuksessa
Suomi	Tutkimus ja teknologia ; yhteistyö	Erilaiset ministeriöt mutta myös monet eturyhmät
Ruotsi	Kulutus	Hallitus ja kuluttajat
Iso-Britannia	Talous ja liike-elämä	Hallitus ja liike-elämä

Eroja: Ohjauskeinot

Country	Total no. proposals	Regulation	MBIs	VAs	Informational devices	Institutional arrangements	Other/No tools
Finland	%	0	25	17	47	2	25
	93	0	23	16	44	2	23
Sweden	%	6	12	0	65	6	12
	17	1	2	0	11	1	2
UK	%	6	22	9	16	9	38
	32	2	7	3	5	3	12

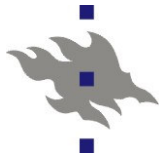
MBIs = market-based instruments; VAs=voluntary agreements

Suomen SCP-ohjelman toteutus

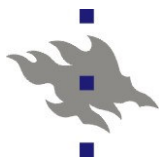
- Asenne **positiivisen** patisteleva

- Toteutus **aktiivista**:
  - Motivan materiaalitehokkuusyksikkö
  - Kestävät julkiset hankinnat (KeHa)
  - Tutkimushankkeet
- Toteutus **passiivista**:
  - Sektorikohtaiset dialogit
  - Pitkän aikavälin verolinjaukset

- Jotkut aktiivisimmista toimijoista KULTU-tmk:n **ulkopuolelta**
- Mikä olisi **toteutunut ilman** KULTUa?

(YM:n väliraportti, Huvila 2007)

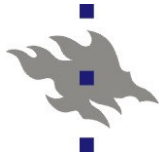
Katse prosessiin! Suomen KULTU-toimikunnan työ

- YM:n ja KTM:n asettama
  - **40 osallistujaa**
    - Jäseniä hallinnosta, järjestöistä, tutkimuksen piiristä
  - **45 asiantuntijaa** kuultavana tai valmistelijoina
  - Pj:na kansleri Kari Raivio

- Työskenteli noin **puolentoista vuoden ajan**
  - **Neuvotteluilla yksimielinen ehdotus**

KULTU-toimikunnan jäsenten kokemus prosessista

Toimikunnan työskentely	Arvio haastattelujen pohjalta
Pääsy	- Avoin ja syrjimätön
Dialogi	- Vanhat vallihaudat ja intressien puolustus vaikuttivat - Kuitenkin kompromisseja tehtiin
Oppiminen	- Oppimista vähemmän politisoituneissa kysymyksissä – Entä politisoituneissa? - Oppiminen silti prosessin tärkein tulos?
Sitoutuminen	- Passiivinen sitoutuminen ohjelmaan - Toteutus hallinnon vastuulle - Omalle taustataholle jaettuja tehtäviä ei muistettu - Toimijoilla omia teemaan liittyviä hankkeita

Yhteenvetoa ja pohdintaa KULTU-prosessista

■ Pienimmän yhteisen nimittäjän politiikkaa

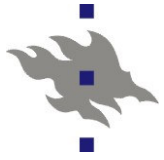
- Vaarana menettää **heikot signaalit**
- peittää laajakin kannatus ja
- **ehkäistä keskustelua**

■ Neuvottelu tarvitsee **joustavia toimijoita**

- Mukaan myös eri sektoreiden **marginaalin
äänet**

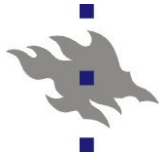
■ Miten maksimoida **oppiminen?**

- Edustamisen **motivaatio vs. valikoivuus**

Yhteenvetoa ja pohdintaa SCP-ohjelmien edelläkävijöistä

- Edelläkävijämaiden ohjelmissa **hyviä ideoita ja periaatteita**
- Toisaalta: **Ei uskottavaa suunnitelmaa** siitä, miten kulutuksen ja tuotannon ongelmat saadaan kuriin
  - Ei selviä **tavoitteita, polkuja, resursseja - tahtoa?**
  - “Bottom-up” -> **Politiikan ulkoistamista?**

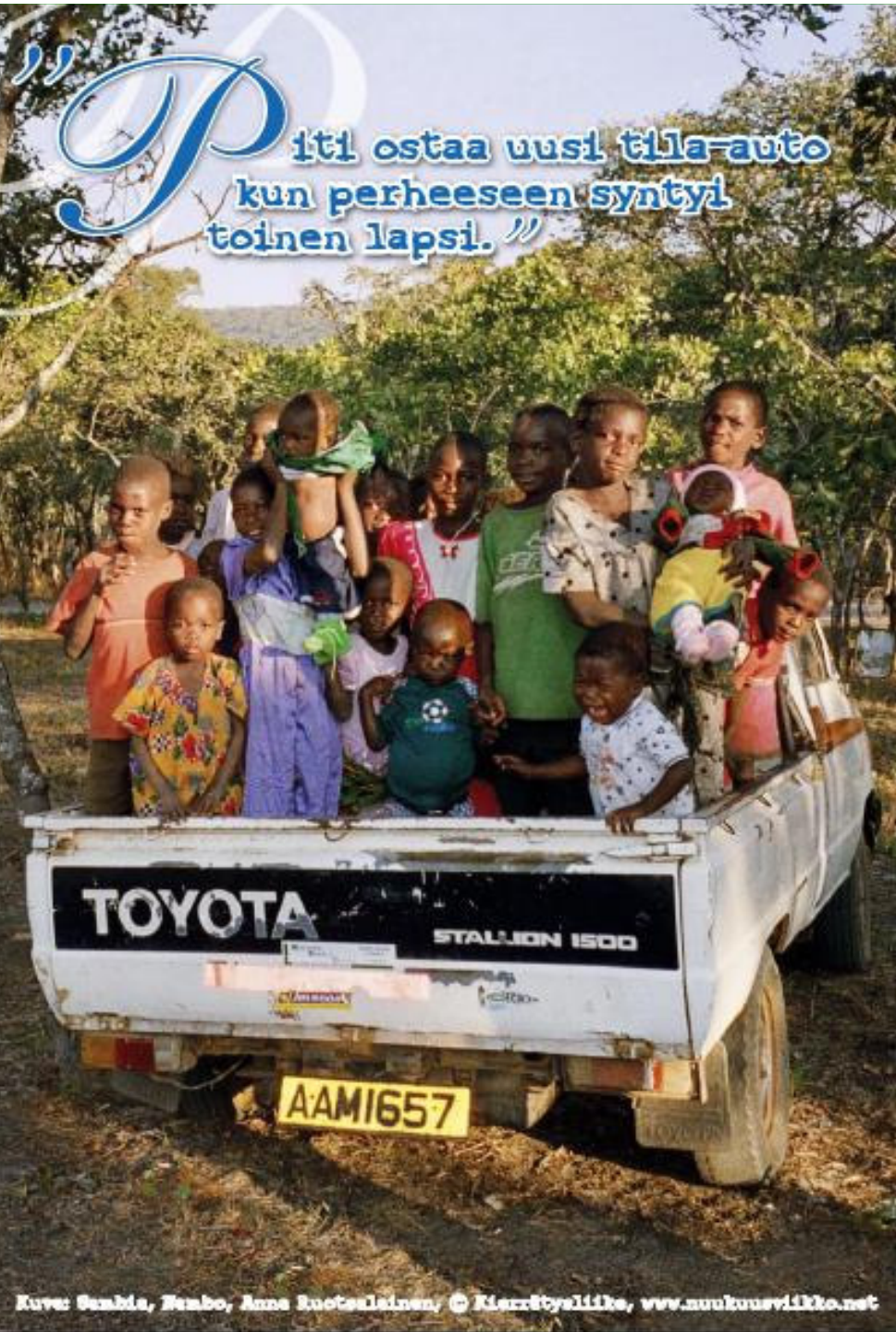
Onko heikkokin SCP-ohjelma parempi kuin ei mitään?

■ Kyllä

- Politiikkaprosessien **alut** väistämättä haparoivia
- Alussa tärkeää juuri **verkostojen** luominen, yhteisen kielen etsiminen ja **oppiminen**
- Ei ole vielä näyttöä siitä, että ohjelmat olisivat heikkoja!

■ Ei

- Yhä uusien ohjelmien teko ja työryhmien pystyttäminen **symbolista politiikkaa**, joka antaa vaikutelman asioihin tarttumisesta ilman kunnollista näyttöä muutoksesta.

Kuva: Zambia, Zumbo, Anna Ruotsalainen, © Kierrätysliike, www.nuukunsvikko.net

**Kiitos!
Kysymyksiä?
Kommentteja?**

**E-mail:
annukka.berg@helsinki.fi**